

A 1911/PRE

Tekijä Pohjoismaiden vihreä vasemmisto
Käsittelijä Puheenjohtajisto

Jäsen ehdotus pohjoismaisesta yhteistyöstä Länsi-Saharan kysymyksessä**Ehdotus**

Pohjoismaiden vihreä vasemmisto ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne toimivat aktiivisesti YK:ssa sen puolesta, että luvattu kansanäänestys saadaan pikaisesti järjestettyä.

että sitä varten laaditaan selkeä aikataulu.

että ne antavat Pohjoismaiden elinkeinoelämälle ja investoijille selkeät suositukset, jotka noudattavat YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevia ohjaavia periaatteita, joiden mukaan miehityksessä Länsi-Saharassa ei tule harjoittaa liiketoimintaa tai pitää kaupan tuotteita, jotka ovat peräisin Länsi-Saharan miehityltä alueelta, ellei Länsi-Saharan kansan tunnustama edustaja Polisario ole hyväksynyt toimintaa.

Taustaa

Marokko on miehittänyt vuodesta 1975 lähtien kahta kolmasosaa Länsi-Saharasta vastoin YK:n päätöslausemia ja Haagin kansainvälisen tuomioistuimen lausuntoja. YK:n mukaan Länsi-Sahara on ei-itsehallinnollinen alue, joka on vapautettava siirtomaavallasta.

Vuonna 1991 YK neuvotteli Polisarion ja Marokon välille tulitauon, johon sisältyi YK:n valvoman kansanäänestyksen järjestäminen Länsi-Saharan itsenäisyydestä. Kansanäänestystä ei ole vielä järjestetty, koska Marokko viivyttää ja sabotoi rauhanprosessia jatkuvasti. Marokon aggression ja tulitaukorikkomusten aiheuttaman pitkän ja jännitteisen kauden jälkeen Marokko lopulta katkaisi tulitauon marraskuussa 2020. Nyt alueella on jälleen matalan jännitteen sota, joka saattaa entisestään kiihtyä.

Länsi-Saharan miehityksen taustalla ovat alueen suuret luonnonvarat, kuten maaperän fosfaatti ja meren kalakannat. Kansainvälisen oikeuden mukaan nämä luonnonvarat kuuluvat Länsi-Saharan väestölle, jonka on annettava lupa luonnonvarojen hyödyntämiseen jonkun muun toimesta. Tämä vaatimus sisältyy myös YK:n oikeudelliseen lausuntoon vuodelta 2002, jolloin Hans Corell toimi oikeusasioista vastaavana

alipääsihteerinä. Lausunnon mukaan mahdollisessa luonnonvarojen hyödyntämisessä on huolehdittava Länsi-Saharan asukkaiden tarpeista ja eduista siten, että he saavat osansa tuotoista ja että toiminta tapahtuu heidän suostumuksellaan.

Tästä huolimatta EU:n neuvosto on solminut Marokon kanssa sopimuksen, jonka seurauksena nykyisen assosiaatio- ja kauppasopimuksen 1. ja 4. pöytäkirjaa on muutettava siten, että Marokon tullietuudet laajennetaan koskemaan myös miehitetystä Länsi-Saharasta peräisin olevia tuotteita. Käytännössä sopimukset ovat jo pitkän aikaa välillisesti koskeneet Länsi-Saharan aluetta, mutta tämä on ensimmäinen kerta, kun EU:n neuvosto nimenomaan halusi sisällyttää miehitettyt alueet sopimukseen.

Länsi-Saharan vapautusrintama Polisario nosti EU-tuomioistuimessa neuvostoa vastaan kanteen vuonna 2019 saadakseen kauppasopimuksen ja kalastussopimuksen mitätöityä. Syyskuun 29. päivänä 2021 molemmat sopimukset julistettiin mitätöidyiksi kansainvälisen oikeuden ja EU-lainsäädännön vastaisina. Päätöksessä todetaan EU:n yrittäneen korvata sopimustekstin vaatimuksen Länsi-Saharan väestön suostumuksesta maininnalla siitä, että sopimus on väestölle edullinen, mikä on ristiriidassa kansainvälisen oikeuden kanssa. Tuomioistuimen mukaan tällainen näkemys on kansainvälisen oikeuden vastainen. Sitä voidaan korkeintaan pitää kolmannen osapuolen näkemyksen tiedustelemisena, mikä ei ole juridisesti sitovaa, koska se ei vastaa suostumusta.

EU:n neuvosto on nyt valittanut viimeisimmästä tuomiosta, mitä Ruotsi ainoana maana vastusti äänestyksessä.

Itse asiassa tuomioistuin on jo tehnyt selväksi, että neuvostolla ei ole oikeutta solmia Marokon kanssa sopimuksia, jotka koskevat Länsi-Saharaa, ellei alueen väestö ole ollut neuvotteluissa osapuolena. Jo vuonna 2015 tuomioistuin mitätöi osan EU:n ja Marokon välisestä kauppasopimuksesta, joka koski miehitetystä Länsi-Saharasta peräisin olevia maatalous- ja kalatuotteita.

Pohjoismaat ovat aiemmin toimineet yhdessä vahvistaakseen ihmisoikeuksia ja edistääkseen demokraattista kehitystä, esimerkkinä taistelu apartheidia vastaan. Pohjoismaat voisivat toimia merkittävässä roolissa Länsi-Saharan tilanteeseen ratkaisua etsittäessä. Jos mitään ei tehdä, nykyinen konflikti saattaa kiihtyä. Kansanäänestys ja miehitetyn maan luonnonvarojen hallinta ovat avainkysymyksiä.

Pohjoismaiden hallitusten on toimittava kansanäänestyksen järjestämisen puolesta ja tiedotettava Marokkoon investoiville pohjoismaisille yrityksille, että ne saattavat toiminnallaan legitimoida ihmisoikeusrikkomukset.

Pohjolassa 16. helmikuuta 2022

Christian Juhl (Ø)
Daniel Riazat (V)
Freddy André Øvstegård (SV)
Kathy Lie (SV)
Lorena Delgado Varas (V)

Orri Páll Jóhannsson (VG)
Rasmus Nordqvist (SF)
Sofia Geisler (IA)
Tobias Drevland Lund (R)
Veronika Honkasalo (vas.)